

SERIA DE AUTOR
MARIO
VARGAS LLOSA

**MARIO
VARGAS
LLOSA**

Jumătate de secol cu
BORGES

Traducere din spaniolă și note de
MARIANA SIPOȘ

HUMANITAS
fiction

Redactor: Ștefania Nalbant
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Marilena Brînzan
DTP: Dragoș Dumitrescu, Veronica Dinu

Tipărit la Livco Design

MARIO VARGAS LLOSA
MEDIO SIGLO CON BORGES
Copyright © Mario Vargas Llosa 2020
All rights reserved.

© HUMANITAS FICTION, 2022, pentru prezenta versiune
în limba română

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
LLOSA, MARIO VARGAS
Jumătate de secol cu Borges / Mario Vargas Llosa;
trad. din spaniolă și note de Mariana Sipoș. –
București: Humanitas Fiction, 2022
ISBN 978-606-097-106-1
I. Sipoș, Mariana (trad.; note)
929
821.134.2

EDITURA HUMANITAS FICTION
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021 408 83 50, fax 021 408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0723 684 194

Cuprins

Borges sau casa jucărilor	7
Jumătate de secol cu Borges	11
Întrebări pentru Borges	15
Borges acasă la el	25
Borges acasă la el: un interviu	35
Ficțiunile lui Borges	63
Borges la Paris	89
Borges și politica	99
Onetti și Borges	113
Borges printre doamne	121
Călătoria în balon	129
<i>Bibliografie</i>	137

Borges sau casa jucărilor

După eroarea ultraistă
din tinerețe
a devenit un poet criollist
din Buenos Aires, melodramatic, patriotic
și sentimental.
Investigând infamiile altora
într-o revistă pentru femei,
a devenit un clasic
(genial și nemuritor).
Și-a umplut casa,
viața,
de jucării:
inventând
viking și *noroic*,
condimentându-i pe Schopenhauer
și pe Stevenson

cu aporiile lui Zenon
și cu *O mie*
și una de noapți,
cu extensiile, repetițiile,
paradoxurile și situațiile neprevăzute
ale timpului dus, venit și
înghețat.
Camera lui de jucării
a fost întotdeauna un
bazar:
tigri, oglinzi, pumnale,
labirinturi,
prieteni, cuțitari,
gaucho, vise, dubluri,
domni,
fantome asexuate.
Prea inteligent
pentru a scrie romane,
s-a multiplicat, insolit,
în povestiri
perfecte, cerebrale
și reci asemenea cercurilor.
Lecturile nesfârșite,
imaginația și sofismele
se jucau de-a v-ați ascunselea acolo,
și țestoasa lentă

câștiga întotdeauna cursa
în fața lui Ahile cel iute de picior.
A făcut din tumultuoasa
limbă spaniolă
plină de zgomot și furie
o limbă concisă, precisă,
puritană,
lucidă și bine educată.
A inventat o proză
în care erau tot atâtea cuvinte
câte idei.
A trăit citind și a citit trăind
– nu este același lucru –
îl speriau,
în special,
sexul și
peronismul.
Era un aristocrat
cam anarhist
și fără bani,
un conservator,
un intelectual erudit,
sofist,
jucăuș.
Adunând
și scăzând:

scriitorul cel mai subtil și mai elegant
al timpului său.

Și,
probabil,
ceva rar:
un om bun.

Florența, 4 iunie 2014

Jumătate de secol cu Borges

Această culegere de articole, conferințe, recenzii și însemnări este mărturia a mai bine de o jumătate de secol de lectură a unui autor care, de când i-am citit primele povestiri și eseuri, la Lima, în anii '50, a fost pentru mine o sursă inepuizabilă de plăcere intelectuală. De multe ori l-am recitat și, spre deosebire de ceea ce mi se întâmplă cu alți scriitori care mi-au marcat adolescența, nu m-a dezamăgit niciodată; dimpotrivă, fiecare nouă lectură îmi reînnoiește entuziasmul și fericirea, dezvăluindu-mi noi secrete și subtilități ale lumii borgesiene, atât de neobișnuită ca tematică și atât de diafană și elegantă în exprimare.

Relația mea strânsă de cititor cu cărțile lui Borges contrazice ideea conform căreia admirii

mai presus de toate autorii înrudiți, care dau glas și formă fantasmelor și năzuințelor care te stăpânesc și pe tine. Puțini scriitori sunt mai îndepărtați decât Borges de ceea ce demonii mei personali m-au determinat să fiu ca scriitor: un romancier intoxicat de realitate și fascinat de istoria care se petrece în jurul nostru și de cea trecută, care cântărește foarte mult în prezent. Nu am fost niciodată tentat de literatura fantastică, și puțini autori ai acestei tendințe sunt printre preferații mei. Temele pur intelectuale și abstracte, fără vreo legătură cu realitatea, precum timpul, identitatea sau metafizica, nu m-au preocupat niciodată prea mult și, în schimb, chestiuni atât de pământești precum politica și erotismul – pe care Borges le disprețuia sau le ignora – au un rol esențial în ceea ce scriu.

Dar nu cred că aceste diferențe abisale de vocație și personalitate au constituit un obstacol în aprecierea geniului lui Borges. Dimpotrivă, frumusețea și inteligența lumii pe care a creat-o m-au ajutat să descopăr limitele propriei lumi, iar perfecțiunea prozei sale m-a făcut să conștientizez imperfecțiunile scrisului meu. Poate tocmai din acest motiv l-am citit – și îl

recitesc mereu – pe Borges, nu numai cu exaltarea pe care o trezește un mare scriitor; ci și cu o nostalgie indefinibilă și cu senzația că ceva din acel univers uimitor ieșit din imaginația și din proza lui îmi va fi mereu refuzat, oricât de mult l-aș admira și m-ar bucura lectura sa.

Lima, februarie 2004

Întrebări pentru Borges

MARIO VARGAS LLOSA: Îmi cer scuze, domnule Jorge Luis Borges, dar nu-mi trece prin minte pentru a începe acest interviu decât o întrebare convențională: Care este motivul vizitei dumneavoastră în Franța?

JORGE LUIS BORGES: Am fost invitat la două reuniuni: Congresul pentru Libertatea Culturii, la Berlin; de asemenea, am fost invitat și de *deutsche Regierung*, de guvernul german, apoi turneul meu a continuat și am fost în Olanda, în orașul Amsterdam, pe care îmi doream foarte mult să-l cunosc. Apoi, eu și secretara mea, María Esther Vásquez, ne-am continuat călătoria în Anglia, Scoția, Suedia, Danemarca, și acum am ajuns la Paris. Sâmbătă vom pleca la

Madrid, unde vom sta o săptămână. Pe urmă ne vom întoarce în patrie. Toate acestea fac în total puțin mai mult de două luni.

MARIO VARGAS LLOSA: Înțeleg că ați participat la colocviul care a avut loc recent la Berlin între scriitorii germani și cei latino-americiani. Care a fost impresia dumneavoastră despre această reuniune?

JORGE LUIS BORGES: Ei bine, a fost o întâlnire plăcută, în sensul că am putut discuta cu mulți dintre colegii mei. Dar, în ceea ce privește rezultatele acestor congrese, cred că sunt clar negative. Și, în plus, se pare că epoca în care trăim ne obligă la asta, am fost nevoit să-mi exprim surprinderea – nu fără melancolie – că într-o reuniune de scriitori s-a vorbit atât de puțin de literatură și atât de mult de politică, o temă care pentru mine este mai degrabă, ei bine, să zicem plictisitoare. Dar, desigur, sunt recunoscător că am fost invitat la acest congres, deoarece pentru un om fără posibilități financiare mari, cum sunt eu, a însemnat ocazia să vizitez țări pe care nu le cunoșteam, să port în memorie multe imagini de neuitat ale unor

orașe din atâtea țări. Dar, în general, cred că aceste congrese literare au ajuns să fie o formă de turism, nu-i așa? Ceea ce, desigur, nu este chiar cu totul neplăcut.

MARIO VARGAS LLOSA: În ultimii ani, opera dumneavoastră a ajuns la o receptare excepțională aici, în Franța. *Istoria universală a infamiei* și *Istoria eternității* au fost publicate în format de buzunar, vânzându-se în mii de exemplare în câteva săptămâni. În afară de *L'Herne*, alte două reviste literare pregătesc numere speciale dedicate operei dumneavoastră. Și ați văzut deja că la Institutul de Studii Superioare despre America Latină a fost nevoie să se pună difuzoare chiar și în stradă, pentru ca oamenii care nu puteau intra în sală să vă asculte conferința. Ce impresie v-au făcut toate acestea?

JORGE LUIS BORGES: A fost o surpriză. O mare surpriză. Imaginați-vă, sunt un bărbat de șaizeci și cinci de ani și am publicat multe cărți, dar la început acele cărți au fost scrise pentru mine și pentru un mic grup de prieteni. Îmi amintesc surpriza și bucuria mea când am aflat, cu mult timp în urmă, că se vânduseră, într-un